

medlemsblad for

Austmarka Historielag

SOMMER 1993.

Mye av stoffet i dette nummeret er orientering om laget: referat fra årsmøtet, nytt om arbeidet i laget, arbeidsprogram, vedtektene etter endring, nye medlemmer, osv.

Alle som skal være med til Gotland, bør lese orienteringen om turen. Det er fortsatt mulig å melde seg på.

Vi tar også med et brev til bladet. Vi ber særlig folk på søndre Austmarka om å lese det nøye. Det er sikkert mange der som kan gi nærmere opplysninger.

Til slutt tar vi med et dikt av Ole Jansrudvangen, det skulle passe bra på denne årstida.

GOD SOMMER!

Nr. 57

Juni 1993

NYTT FRA LAGET

Finnskogleden

Laget står fortsatt for rydding av leden gjennom Kongsvinger kommune. Dette gir oss 2200 kroner i kassa. I år har følgende vært med og ryddet og merket opp: Borghild og Erik Hauger, Ola Aabol, Karin og Oddvar Jakobsen, Åge Sørmoen og Morten Oppegård.

Kølamila

skal tennes i juli og brenne under trekkspilldagene 15-17/7. Gundvald og Rolf Brunsell står for kølinga, men de vil gjerne ha med seg "lærlinger" som kan føre kølbrenningas kunst videre. De som er interesserte kan vente seg et par lærerike uker, men også arbeid og nattevåking.

Gaver til laget

Fra Jonny Vinterstad: Skole- salmebøker fra århundreskiftet, neverkont og sliul (stokker til å treske korn med). Gjenstandene stammer fra Arne Arnesen Varildskog.

Fra Emma Bråten: Hakkelsmaskin og hestestlåmaskin. Slåmaskinen er opprinnelig fra Solberg og trolig den første som kom til Austmarka.

Tur til Gotland

Mandag 28. juni går turen til Gotland for ca 30 av våre medlemmer. Avreise skjer allerede kl 5.30 fra Austmarka S-lag. Dette for at vi skal rekke ferja fra Nynäshamn til Visby.

Vi får 4 overnattinger på Tofta Strandpensjonat sør for Visby. Det blir dagsturer derfra til severdighetene på øya. Det kan være greit å ta med mat til morgenmåltidet mandag. Kaffe, te og annen drikke fins på bussen. Svenskepenge er det en fordel å veksle før vi drar. Fredag 2/7 kl 7.00 skjer tilbakereisen fra Visby.

Dersom noen fortsatt ønsker å være med til Gotland, men ikke har meldt seg på, kan det være en sjanse til å komme med, hvis dere er raske.

Dugnader på Kiærsagtomta

Tunet på Kiærsagtomta begynner å ta form. Men mye arbeid gjenstår - både i husene og utenfor.

Laget planlegger dugnader på tunet utover forsommeren. Vi venter at alle medlemmer som kan bidra med noe, stiller opp til minst ei dugnadsøkt. Arbeidet består i snekring, murpussing, maling, hogst av krattskog, rydding osv. Åge Sørmoen er listefører for dugnadsarbeidet og tar imot henvendelser.

Befaring på Kiærsagtomta

Fredag 14. mai fikk vi besøk av konservator Kari S. Jacobsen, kultursjef Stig Fonås og landskapsarkitekt Børje Karlsson. Kulturrepresentantene hadde bare rosende ord om tunprosjektet på Kiærsagtomta, og kom med nyttige tips for det videre arbeidet. Historielaget synes dette var en fin anerkjennelse av arbeidet som er utført..

Arve Haugen

er valgt til nytt medlem i styret for Kongsvinger Museum.

REFERAT FRA ÅRSMØTET

Søndag 18. april ble årsmøte holdt på skolen med 29 medlemmer til stede. Oddvar ledet møtet, og Åge førte protokollen.

Årsberetning og regnskap ble lest opp og enstemmig godkjent. Kassabeholdningen er ca 10 000 kroner, men det meste av den ventes å gå med til restregninger i "arbeid for trygd"-prosjektet.

Budsjettforslag og arbeidsprogram ble godkjent. Videre sluttet årsmøtet seg enstemmig til endringer i vedtektene.

Styret fikk etter valgene (alle enstemmige) denne sammensetning:

Leder: Oddvar Jakobsen (valgt for 1 år). Nestleder: Arve Haugen (1 år). Sekretær: Åge Sørmoen (1 år). Kasserer: Wenche Lønhøiden (ny, 2 år). Styremedlemmer: Roger Linna (2 år), Syver Gylterud (2 år) og Ragnhild Skullerud (1 år). Varamedl. til styret: Tor Eivind Pramm, Leif Hauger og Liv Solbergseter. Valgkomite: Andreas Aafloen (1 år), Bergljot Sjøviken (2 år) og Kjell Sørmoen (ny, 3 år). Revisorer: Bjørn Skullerud og Erik Hauger. Arbeidsutvalg for minnesmerker: Arve Haugen, Syver Gylterud, Reidar Amundsen, Albin Skoglund, Trygve Nilsen (ny) og Arne Lunderbye (ny).

Kåseri om Gotland

Lektor Henning Eriksen ga oss en interessant innføring i kulturminnene på Gotland, ledsaget av lysbilder. Øya har bl.a. ca 1200 kirker, de fleste er godt bevart. Det finnes et utall av kulturminner der fra middelalderen og tilbake til urnordisk tid.

Årsmøtet ble avsluttet med kaffe og kaker og en utlodning som innbrakte nesten 800 kroner.

ARBEIDSPROGRAM 1993

Turer/vandringer.

Sommertur til Gotland. Vandring på Østgårdsskogen. Dagstur.

Vernearbeid.

Videreføre istandsetting av husene på Kiærstomt. Sette Bråstua i stand til bruk i løpet av året. Flytte fjøs, badstu e.l. til Kiærstomt. Hvis anledning byr seg.

Drive påvirkning for å bevare bygninger og kulturminner.

Fortsette bestrebelsene med å bevare Holmen mølle.

Registreringer.

Registrere lagets eiendeler. Merke 15-20 nedlagte boplasser. Avfotografere 40-50 bilder. Lydbåndopptak med eldre folk. Skaffe arkeolog til bygda. Registrere sagbruk.

Andre tiltak.

Rydde Finnskogleden. Brenne kølamile. Bistå ved poståpneriets 100-årsjubileum 1994. Holde utstilling på postkontoret. Holde "treff" på Kiærstomt. Samarbeide med utmarkslaga. Utgi 4 nummer av medlemsbladet.

ÅRSBERETNING 1992. GRUPPE FOR REGISTRERING AV HISTORISKE MINNER.

I årsberetningen for 1991 er det gjort rede for detaljene omkring registrering og navneskilring av nedlagte husmannsplasser, og tas derfor ikke med her.

Planene for 1992 gikk ut på å få registrert og satt opp skilt på 15 plasser. Dette har vi klart å gjennomføre. Stedene er gjengitt i bladet før, men tar dem med likevel. Plassene er: Sletta, Paasvika, Larbekken, Solbergsater, Svartbekken, Lunderby, Røisbakken, Aaserudhøgda, Bottilsrudengen, Sandbakken, Linnerudmoen, Nordby, Persvangen, Rødmyråsen, Kirkelien.

I tillegg til de 15 har vi registrert og forhåndsmerket 12 plasser på Østgårdsskogen. Her er det gitt signaler om økonomisk støtte fra grunneieren. Trygve Nilsen, som en årrekke har vært skogsbas her, har vist stedene i marken. Han kjenner skogene og plassene som sin egen bukse-lomme. Dessuten er han meget historieinteressert, og sitter derfor inne med mye data og viten om plassene, som en vil få bruk for seinere.

Som før nevnt koster det penger det vi driver med, selv om alt arbeide utføres gratis. Vi kan si vi har slitt på stumpene hittil, men nå ser det ut til å lysne.

På vestre side av Austmarka-vassdraget har det i løpet av året blitt en løsning både økonomisk og arbeidsmessig. Vi vet at Fagernes Utmarkslag har lagt ned et stort arbeide med skilting og andre aktiviteter på sitt område, og har tatt alt på egen kappe.

Det nystartede Austmarka Vestre Utmarkslag er i ferd med å følge etter Fagernes. Laget har satt ned et kulturutvalg. Dette skal legge forholdene til rette for skilting av plasser, spore opp gamle ferdselsveier, og dessuten ta seg av andre aktiviteter som har historisk interesse.

Vi vil gi lagene honnør for sine gode tiltak.

På østre side av vassdraget står det heller dårlig til. Her finnes utmarkslag, som man regner med kommer kommer etter.

På områder hvor det ikke er noen sammenslutninger håper vi grunneierne som har nedlagte plasser på sitt domene, støtter opp om vårt arbeid materialøkonomisk, om ikke annet. Gruppen vil stå til rådighet både med registrering og skilting i marka i så tilfelle.

Til slutt vil vi anbefale publikum å ta seg en tur om de gamle, gjengrodde tuftene, som våre forfedre i karrige kår måtte brøfø seg på, og avle en masse unger. Sette dere murreisa, der stua sto, og skru tida 150-200 år tilbake, og la fantasien løpe gjennom hodet. Du vil sikkert få en fin opplevelse.

S.G. - A.H. - R.A. - A.S.

VEDTEKTER FOR AUSTMARKA HISTORIELAG

Vedtatt 12/3 1978 med endringer 18/4 1993

Paragraf 1.

Austmarka Historielag har til formål å verne om kulturminnene på Austmarka og spre kunnskaper om bygdas historie.

Paragraf 2.

Laget setter seg som oppgaver:

- a) - å samle sagn, bygdekunst, stedsnavn og all slags muntlig tradisjon om liv og arbeid, sed og skikk i eldre tider.
- b) - å samle og arkivere alle slags skriftlige kilder som berører livet i bygda i eldre tider.
- c) - å registrere og verne om materielle ting av historisk verdi.
- d) - å ta vare på bygdedialekten og samle ord og uttrykk fra eldre tider.

Paragraf 3.

Laget holder årsmøte innen utgangen av april måned. Det velges da et styre på 7 medlemmer, 3 varamedlemmer, 2 revisorer og en valgkomite på 3 medlemmer. Styrets leder velges for 1 år og de øvrige styremedlemmer for 2 år, slik at 3 av styremedlemmene er på valg hvert år. Varamedlemmer til styret og revisorer velges for 1 år. Valgkomiteens medlemmer velges for 3 år, slik at 1 medlem står på valg hvert år, og den som er valgt for 3. året er leder. Årsmøtet innkalles med minst 14 dagers varsel.

Paragraf 4.

Vedtatt om oppløsning av laget kan bare skje på vanlig årsmøte og krever 3/4 flertall.

Paragraf 5.

Endringer i ovennevnte vedtekter kan bare skje på vanlig årsmøte og krever 2/3 flertall.

MEDLEMSTALLET

Laget har nå nærmere 190 medlemmer. Tallet har vært jevnt stigende, men med en gledelig stor økning i 1993. Vi får ta det som et bevis på at folk setter pris på det arbeidet som drives. Mange av de nye er kommet til etter "reklame" fra gamle medlemmer. Hvis flere kunne drive litt verving, kunne tallet snart passere 200, det kan være et mål for dette året. Vi tar med navnene på de nye i 1993.

Fra Austmarka:

Max Haakerud, Jan F. Larsen, Bjørn Hagen, Tom Thorstensen, Åsta Østgård, Finn Torp, Tor Amund Rønning, Trygve Nilsen, Johan Åsli, Helmer Sørli, Halvor Thomassen, Wenche Lønhøiden, Gerd Lønhøiden, Erling Wang, Lillian Tomteberget, Gunvor Dundić, Knut Eriksen, Kåre Solvin, Eivor Dahl, Alvilde Delet, Unni Rigmor Lukerstuen.

Fra andre steder:

Asbjørn Buraas, Oslo, Martha Lønhøiden, Kongsvinger, Aud Dybing, Nesoddtangen, Knut Ola Aafloen, Bærum.

BREV TIL BLADET

Som tilfellet er for de fleste Oslo-boere, har også jeg forfedre som er født og har levet helt andre steder. Interesse for lokalhistorien har ført meg inn i Groruddalen historielag der jeg for tiden er nestleder og aktiv i arbeidet med vern av kulturminner og lokalhistorisk opplysningsarbeid i det tidligere Østre Aker.

Jeg har også i noen år vært medlem av Austmarka Historielag og med interesse fulgt lagets arbeid gjennom lesing av det utmerkede medlemsbladet.

Interessen for Austmarka skyldes at et av mine oldeforeldrepar stammer herfra. Jeg vet lite om dem, det er derfor jeg skriver dette brevet i håp om at noen i Austmarka Historielag kanskje

kan ha opplysninger som kan øke min viten. Mine oldeforeldre Andreas og Marie, født henholdsvis 1834 og 1839 i Sverige, traff hverandre i Norge og giftet seg her. Jeg har sett etternavnet Jonsen (eller Jonson), men har hørt at også Kart er brukt. I familietradisjonen snakkes det om "Häljebodafors bruk i Värmland" som stedet den ene kom fra.

De fikk seks barn som vokste opp: Lina (eg. Karoline) Hilda, Johanne, Andreas, Elise Sofie og Ida. Lina, den eldste, emigrerte til Nord-Amerika og har etterkommere i Canada. De andre søstrene fikk tjeneste på gårder i Nittedal og Hakadal. To giftet seg der og ble boende. Hilda slo seg ned med familie på Grorud i Østre Aker, mens min mormor Elise Sofie havnet på Rodeløkka i Kristiania. Broren Andreas var den eneste av søsknene som ble igjen på Austmarka. Han var landpostbud og døde ugift og barnløs engang i 1960-årene.

Mine oldeforeldre har antakelig bodd i nærheten av Brødbøl. Sagstua er et begrep jeg har hørt nevnt som bopel.

Mor (født 1907) har fortalt at da mormor skulle ha sitt første barn ca 1901, reiste hun hjem til sine foreldre på Austmarka for å føde der. Barnet, en sønn, var dødfødt eller døde umiddelbart etter fødselen. Omtrent samtidig var en voksen person død på Brødbøl. Mormors døde sønn ble lagt i den voksnes kiste og gravlagt på den måten. Mor har også fortalt at hun som lita jente tilbrakte noen sommerferiedager hos besteforeldrene i Sagstua. Hun husker at den lå ved et vann (antakelig Utgardsjøen) og at en gård som het Teppa var like i nærheten, opp noen bratte bakker. Bestefaren Andreas hadde robåt, og hun mener at de rodde til butikken og til Sverige. De rodde også ut og fisket abbor. Matstellet må ha vært svært enkelt. Poteter later til å ha stått sentralt. Mor har erindret at det ofte ble laget potetstappe, og at måltidet i hovedsak kunne bestå av dette. Potetstappe ble også bakt ut i en brødfasong. I tørket tilstand kunne man skjære skiver

av dette som av vanlig brød. Denne sommerferien må ha funnet sted ca 1913.

Min mormor, Elise Sofie, var født 1881 som den nestyngste i søskenflokket. Det er grunn til å tro at alle seks barna var født på Austmarka. Jeg har hørt at min oldefar også var landpostbud, en funksjon som "Andreas jr.", mormors bror overtok.

Mormor sang ofte små stubber med umiskjennelig dialektvalør, enkelte skillingsviser med gripende tragisk handling, eller hun fortalte historier om personer fra sin barndoms nærmiljø. En svensk skillingsviser husker jeg hadde et refreng som gikk på lengting etter - "min moder, som är hundrade mil härifrån". En skomaker på Austmarka ble tillagt følgende replikk til en svenn: "Sprett isär og legg i blaut, men riv inte sund för ja`kommer!"

Det var ofte bare enkeltreplikker som ble gjengitt, ikke fyldige historier, så jeg kjenner ikke mer enn som så. En kalte hun "En dag på butikken". - "Å har'u gjort a'n Andreas nå da? Je har'nte sett'n på så lenge." - "Jo, det ska je seia dør Mamsell, han ska ta sæ sammarskleer tå a Hulda!"

Det hadde vært artig om disse springende opplysningene kunne vekke enkelte gamle Austmarka-innbyggeres minne. I så fall vil jeg svært gjerne høre om det.

Med vennlig hilsen

Bjørn H. Syversen
Stigenga 292
0979 Oslo

Tlf. 22 10 41 33 , hjemme
22 48 80 89 , på jobb

HERSJØENS SANG

Å sjø, du vakre, lille sjø
med viker, odder, skjær og ø,
med vann som himlens klare luft
og rent som lyngens ædle duft!

Du hviler tett ved skogens barm
så trygg og fri for verdens larm.
De høye åser om din grund -
de er din vakt til siste stund.

Når våren kysser varmt din mund
og vekker dig av vinterblund,
da hilser du hver gammel venn
med bølgesang: vel møtt igjen!

Å hvor jeg mangen, mangen gang
har lyttet til den kjære sang
og sittet ved din tause bredd
og drømt og sett i dypet ned. . .

Du gamle sjø, du har nok hørt
fra skogens dyp av vinden ført
så mangen strofe frisk og glad
som jentelokk og fuglekvad.

I sommerkveldens milde glans
står skogen som en brudekrans
omkring din panne - rank og fritt -
og speiler sig i øiet ditt.

Da jubler alt som liv har fått
fra største stort til minste smått,
da er det skjønt å være der
hvor Lindedal og Hersjø er.

Og dobbelt skjønt for alle dem
som her ble tro mot sine hjem.
Vel er den fattig denne jord
men gir dog fredens lykke stor.

Du gamle sjø i skogens favn,
hvor kjært å hviske frem ditt navn
når barneminner gjester mig.
Å vakre sjø, jeg elsker dig!

Ole J. Jansrudvang.

Utgiver: Austmarka Historielag

Redaksjon og ekspedisjon:

Finn Åberg

Meltzersgt. 3

0257 Oslo 2

Tlf. 02/ 44 54 52

22

Medlemskap koster 50 kr. året.

Betales til

Austmarka Historielag

2224 Austmarka

Postgiro 3 55 20 56

Trykt i 200 eksemplarer